

deomed®
Deomed Medikal Yayıncılık

Faik Çelik

İnsancıl Bir Tıp ve İyi Hekimlik için

Hekimliğin Seyir Defteri

16.5 x 24 cm, X + 206 Sayfa

ISBN 978-975-8882-49-6

Birinci baskı © Deomed, 2013.

www.deomed.com

yanlış tahminleriyle de tıp tarihinde bin yıllık bir süreye damgasını vurmuştur (Şekil 16.4).

Roma Tıbbı'nda imparatorlar tarafından hekimlere bazı ayrıcalıklar tanınmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: MÖ 46 yılında *Julius Caesar* Roma'da çalışan tüm hekimlere kökeni ne olursa olsun vatandaşlık hakkı tanımıştır. MS 10 yılında *Octavius Augustus* hekimleri vergiden muaf tutmuştur. MS 74 yılında *Vespasianus* ise hekimlerin haksız tutuklanmalarını için yasa çıkarmış, kendilerine örgütlenme hakkı tanımıştır. MS 98-117 yılları arasında İmparator *Traian* doktorların vergilerden ve askerlikten muaf tutulmasına karar vermiştir. *Severus Alexander* MS 222-235 yıllarında bazı hekimlere maaş bağlamış ve fakir ailelerin oğullarına eğitim verdirtmiştir.

Doğu Roma'nın ayrılmasıyla kurulan Bizans İmparatorluğu'nda tıp, Eski Roma Tıbbı'nın devamı şeklinde uygulanmıştır. Ancak uygulamalar Mezopotamya ve Mısır Tıbbı'ndaki sihir unsuru ve Anadolu'da uygulanan folklorik tıp ile zenginleştirilmiş, Hristiyan inancı ön plana çıkarılmıştır. Hastalık ve ölüm tanrı işi olarak kabul edilmesine ve tıbbın resmi olarak kilise tarafından kontrol edilmesine karşın, büyücüler ve muskacıların yayılması önlenememiştir. Bizans'ın en önemli hekimi

Roma Tıbbı'nda hekimlere ayrıcalıklar tanınmıştır.

Şekil 16.4. Solda Galen ve karşısında Hipokrat. İtalya'da Anagni Katedrali'nde bir fresk (1231; Anagni, Lazio, İtalya).

Kraliçe Stratonice

Anatomist ve fizyolog hekim *Erasistratus*, Büyük İskender'in komutanı aynı zamanda Suriye Kralı olan Selevkos Nikator'un (*Seleuceus Nicatorus*) oğlu Antikos'un (*Antiochus*) hastalığının organik değil, ruhsal olduğunu anlayarak tarihte kayıtlara geçmiş ilk "psikosomatik hastalık" teşhisi koyan hekim olmuştur.

Hikaye şöyledir: Antikos çok ciddi hastadır, hiçbir doktor hastalığa çare bulamamıştır. Dönemin İskenderiye'de çalışan en ünlü doktorlarından Koslu *Erasistratus* saraya davet edilir. *Erasistratus* hastanın nabzını muayene ederken birden nabzın çok hızlandığını, hastanın huzursuz olmaya başladığını, kızardığını ve terlediğini fark etmiş. Kalbi yerinden çıkacak gibi olan, bulantısı başlayan, panik içinde görülen bir genç adam yatakta öylece yatmaktaymış. Bu durum ve bulgular hastayı muayene ettiği saatler içinde birkaç kez tekrarlamış. Erasistratus çok iyi bir gözlemlerle bu bulguların yaşlı kralın karısı olan genç ve güzel bir kadının, *Kraliçe Stratonice*'nin odaya girmesi ile eş zamanlı olduğunu fark etmiş. Kraliçe odadan çıktıktan kısa bir süre sonra Antikos normale dönüyormuş. Erasistratus hastalığın fiziki değil ruhsal olduğunu saptamış. Yani bugünün tanımıyla "**psikosomatik hastalık**" tanısı koymuş. Oğlunun tedavisi için Kral'a karısını oğluna vermesini önermiş. Baba da oğlunun tedavisi için eşini, oğlunun üvey annesini oğluna vermiş. Bundan sonra Stratonice ile Antikos evlenmişler ve kısa bir süre sonra da Kral tahtını oğluna bırakmış. Antikos ise uğruna babasını kaybettiği güzeller güzeli karısının adına bir kent kurmuş.

Şekil 16.5. "Antiochus ve Kraliçe Stratonice" (Jacques-Louis David, 1774; École des Beaux-Arts, Paris, Fransa).

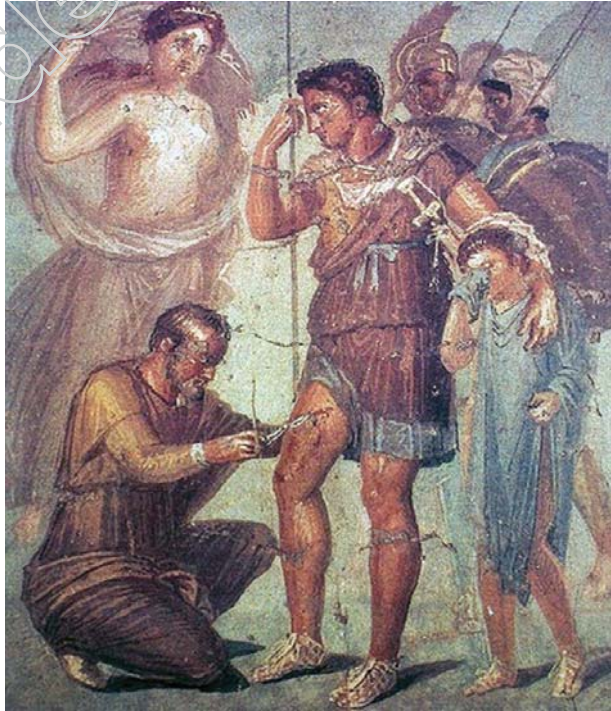
“Stratonikeia” isimli bu antik kent Muğla’nın Yatağan ilçesine bağlı Eskihisar köyü yanındadır. Bizanslı tarihçi *Stephanos* kenti MÖ 281-261 yılları arasında Antikos’un kurduğunu söyler, ancak antik yazar ve tarihçi *Appian* ise kenti MÖ 294’de Selevkos’un bir türlü unutamadığı genç karısı adına bizzat kendisinin kurduğunu ileri sürer. Kazı çalışmaları halen sürmekte olan bu antik kentte tiyatro, agora, gymnasium ve gladyatör mezarları açığa çıkarılmıştır.

Birçok ünlü ressam bu olayı tuvale aktarmıştır. Bunların en ünlüsü Fransız ressam **Jacques-Louis David**’in 1774 yılında tamamladığı “*Antiochus and Stratonice*” isimli tablodur. Jacques-Louis David (1748-1825), neoklasik tarzıyla sanat tarihinin en önemli ressamlarından biridir. Tabloda muhteşem saray atmosferi içinde, kocaman yatağında uzanan *Antiochus*’un hemen yanında *Erasistratus* oturmaktadır. Ayak ucunda ise ellerini iki yana açmış çaresizce duran *Seleucus* ve hemen ötede utangaç bir tavır takınan Kraliçe *Stratonice* görülmektedir. Erasistratus, işaret parmağıyla *Stratonice*’yi göstermektedir ve adeta “işte hastalığın ilacı” der gibidir. Erasistratus’un parmağından sanki bir ışık huzmesi Kraliçe’nin tüm vücudunu aydınlanmaktadır. Jacques-Louis David’in tablolarında yoğun kullandığı meşhur altın rengi ve tonları resme hakimdir (Şekil 16.5).

Oribasius’tur (325-403). İskenderiye’de tıp eğitimi almış ve İmparator Julien’in saray hekimliğini de yapmıştı (Şekil 16.6).

İnsanlık tarihi eskinin mirasını paylaşıp, üzerine eklenen yenilik ve değişikliklerle günümüzde şekillenmiştir, gelecekte de bu şekillenme devam edecektir. Örneğin Yunan Uygarlığı, Mısır Uygarlığı’ndan doğrudan, Mezopotamya Uygarlığı’ndan ise Anadolu üzerinden özellikle Hatti-Hitit ve Batı Anadolu’daki İyon, Likya ve benzeri uygarlıklardan etkilenecek ortaya çıkmıştır. Bu uygarlıklar üzerine Roma Uygarlığı yerleşmiş, onun devamında ise günümüz Avrupa toplumlarının kültürleri oluşmuştur. Bugün kullanılan kavramların, değerlerin temeli Mısır, Mezopotamya ve Anadolu Uygarlıkları’na kadar uzanır.

Şekil 16.6. Pompei’den çıkarılan bir duvar resmi. Truva’dan kaçabilen Aeneas’ın bacağından ok başı çıkararak *Lapyx* isimli hekim. Resimde *Venus* de yer almaktadır (MS I. yüzyıl; Arkeoloji Müzesi, Napoli, İtalya).